

Strengthening the Role of Indigenous Peoples and Their Communities in Nature Conservation: A Project Ensuring the Full and Effective Participation of Indigenous Peoples in the Implementation of the Expanded National Integrated Protected Areas System

MATERIALES SA PAGKAT-ON

Pag-atubang sa Media

FR. FRANCIS LUCAS

Pasiuna

“Ang media naghatag og oportunidad nga maabot ang kadaghanan nga walay pagbabag sa oras, lugar o sinultihan; pinaagi sa nagkalain-laing plataporma, ginahatag ang unod sa klase-klase nga sitwasyon; og ginahalad sa kadaghanan ang mga posibilidad nga mupailalom og diyalogo sa matag-usa uban ang misteryo sa Ginoo.”

- Pope Francis ”

Ang kalibutan pinaagi sa globalisasyon ug ang pagsulod sa gitawag nga digital media o bag-ong teknolohiya nahimong usa ka dako nga kasilinganan bisan pa naay mga babag sa sinultihan, lokasyon, kultura, pilosopiya, pagtuo og kinaiya. Ang komunikasyon sulod sa bag-ong siglo naay potensyal nga mamahimong duha ka pamaagi og daghan nga pamaagi sa pagpartisipar kung kini nakasulod sa isa ka plataporma. Ang media adunay gitawag nga broadcast o pagsibya, nga pwede base sa internet o gitawag nga micro o mega media nga gapadayon og paghatag sa impormasyon, panghuna-huna nga muhulma sa kultura, pagtuo, panglantaw. Ang media sa karun nga panahon daghan na og hulagway og nahimong komplikado.

Sa panahon karun, adunay duha ka klase sa komunikasyon nga gitawag og VIRTUAL og THE REAL o ang digital o tradisyunal. Ang virtual media naghatag og realidad nga pagbati ilabi na ang paspas nga mga imahe nga ginapakita og makahimo sa pagdula sa hunahuna sa tawo sa iyang ginabati og mga gawi. Kay ang imahe nga ginapakita usa ka dako nga pamaagi sa komunikasyon, kini gahatag og kamatuuran og realidad.

Adunay gitawag nga electronic media nga usa ka eksperimento nga gipahamtang sa katawhan og gapadayon sa pagbag-o o pagkontrola sa panghuna-huna og kasing-kasing sa katawhan.

	Tradisyonal	Digital
Klase	Printa, Radyo, og TV	Social Media, Webpages (internet)
Hut-ong sa mga mananambong kon mamiminaw	Lokal og masa	Online og pampubliko
Direksyon sa Komunikasyon	Kasagara one-way o usa ka pamaagi o dalan ug gikan sa taas padulong sa ubos	Kasagara duha ka pamaagi o dalan
Mekanismo sa Feedback	Dugay ang pagkuha sa feedback sa hut-ong sa mga mananambong kon mamiminaw	Diretso makuha ang feedback sa Hut-ong sa mga mananambong kon mamiminaw

Ang gitawag nga social communication mao ang pinakalu-ag nga klase sa komunikasyon nga ginagamit. Kini ang atong pakigsabot sa matag-usa, atong relasyon sa katawhan.

Ang paggamit sa media usa ka higayon sa pag-apil sa programa, presentasyon, balita nga ginapadaghan ang realidad sa katawhan. Sa panahon karun, ang pagpasayon sa maong realidad mao ang paggamit sa nagkalain-laing nga klase sa media sama sa pagsibya gamit ang radyo og TV, mga newspaper og ang gitawag nga social media o internet.

Kasagara, ang ordinaryo nga tawo kinahanglan nasayod sa pamaagi sa pagsulti sa publiko arun maka-istorya og tarong sa media. Ingon usab nga ang media nagsulay og hatag sa panghuna-huna sa imong pagkatawo. Kung ikaw gaatubang sa media o adunay oportunidad muapil, kinahanglan hunahunaon ang sumosunod:

- Makamao sa kultura sa media: kinsa sila og unsa ang tumong?
- Giunsa ug preparer bago tugutan ang tawo nga muapil?
- Kahibalo sa pamaagi og nasabtan ang pakigsabot sa media
- Giunsa ug preparer imong kaugalingon bago atubangon ang media

Kultura sa media nga pangmasa ug online

Sa tibuok kalibutan, ang media kontrolado sa mga dagkong korporasyon nga adunay rekorso nga teknikal og mga impormasyon. Kung ang istasyon gipanagiyahan og pribado, ang ilang tumong mao ang mapadaghan ang mga mamiminaw, mga tumatan-aw, nga muresulta sa kita. Kung ang istasyon gipanagiyahan sa gobyerno, ang tumong niini mao ang pagprotekta og pagpasiugda sa interes sa gobyerno.

Sa lain nga bahin, aduna pud mga gagmay nga istayon nga gipanagiyahan sa mga pribado nga tawo og grupo. Kini mao ang gitawag nga lokal nga radyo o TV kun katilingbanon nga radyo o TV. Kung sa plataporma sa internet o online, ang pagdani sa katawhan naga base sa pagpindot sa “liked, share or passed” para mahimo nga sikat.

Adunay labaw sa **1.74 bilyon** ka websites sa kalibutan sukad adtong 19 Abril 2020. Sa pikas bahin, adunay **4,437,215,927** bilyon nga tawo ang gagamit sa social media sukad Enero 2020. Kung ikaw adunay website o mensahe sa social media, naay panahon nga mahimong sikat ka. Ang kultura sa social media mao ang pagpasikat.

Ang Media sa Pilipinas: Ang Mandato og Tumong

Ang media sa Pilipinas kay kasagara gipangiyahan sa pribado nga tawo o grupo pero ang uban gipanagiyahan sab sa gobyerno nga gahatag og serbisyo sa publiko para mubalita o mukuha og opinyon. Gi-konsiderar kini nga “watchdog” o tagabantay sa gobyerno, korporasyon o mga sikat nga personalidad.

Ang media ginatanaw nga muhatag sa kamatuuran o mubutyag sa mga kasayupan sa gobyerno o korporasyon. Mao nga sila ang mahimong kritiko og ga-analisa sa mga panghitabo.

Ang media gaapas sa panahon nga sila makabalita o makapasalida sa ilang programa sa radyo man o sa TV. Ang matag-istasyon o programa gakumpetensya sa mga bagong balita o impormasyon o istorya. Ang uban ginatawag og “envelope journalists” o mga tigbalita nga gadawat og suhol para mapagawas ang istorya o balita.

Kinaiya sa Media nga Pasibya o Broadcast og Printa

- Eksklusibo, ikaw lamang ang naay impormasyon sa balita
- Kung ang balita bahin sa mga patay-patay, kini paspas mabaligya
- Limitado
- Polisiya sa korporasyon bahin sa editoryall
- Mga pabor nga kalingawan
- Kung makakwarta mas maayo

Unsaon Pag-atubang sa Tigbalita

Amigohon kini sila. Kinahanglan mahibaloan ang ilang tumong og para kini malikayan sa paghatag og sayop nga impormasyon. Preparahan ang pakig-atubang sa mga tigbalita og muhatag lamang sa tubag nga haom sa mga pangutana.

Dili sila tanan eksperto busa kinahanglanon ang imong kahanas. Susihon kini. Apan dili ipanghambog. Ipakita lamang nga ikaw mas nakahibalo. Kinahanglan nga andam ka.

Paghatag og pabor kay kini magamit kung ikaw manginahanglan puhon. Ang pabor mao ang paghatag sa klaro nga impormasyon o mensahe nga kinahanglan sa mamiminaw. Ang media usa ka kompetisyon sa kung kinsa ang makahatag sa una nga impormasyon.

Kinahanglan nga isaysay ang tinuod ug maalamon sa paggamit sa mga impormasyon nga makasakit o makadaot sa imong kaugalingon, imong organisasyon o uban tawo. Ang pagsulti sa tinuod mao ang pagpahigayon sa unsa ang nahitabo, walay kuti o bulak-bulak pa nga istorya. Ayaw hatagi og oportunidad ang media sa pagpangutana pa sa imo.

Pagsulat ug Istorya Para sa mga Mantalaan o Peryodiko

Importante nga ang imong istorya naay kahulugan og makapaikog sa mga mubasa niini. Ang kompleto nga istorya mutubag sa panguntana nga *5 Ws and 1 H: WHO, WHAT, WHERE, WHEN, WHY and HOW* kun kinsa, unsa, asa, kanus-a, ngano og gi-unsang.

Importante nga masulat kung asa gikan ang balita, dako nga trabaho, pero kinahanglan. Para mas kompleto ang balita o istorya, dapat mahisgutan ang (1) direkta nga apektado, (2) opisyal, (3) mga eksperto, og (4) ang katibuk-an sa komunidad.

Ang magsusulat ga-dahom nga mugamit og mga sinultihan nga makahatag og hulagway sa istorya. Mao kini ang mga element sa maayong istorya:

- Tinuod: adunay sulod nga sakto og tinuod nga impormasyon sa panghitabo
- Patas: gipakita ang tanan nga anggulo o perspektibo para walay pabor-pabor

Elemento sa maayo nga istorya o balita

- Maayo ang sulod sa istorya
- Tinuod
- Patas
- Gikan sa masaligan nga gigikanan
- Gibase sa ebidensya
- Gahisgut sa mga balaod og polisiya
- Haom sa mga mamiminaw o gabasa
- Maayo ang pagkasulat
- Klaro og mubo
- Simple pero makakombinser
- Organisado
- Adunay lakip nga piktyur, drawing og mga diagram
- Ginahuna-huna ang mga maapektuhan sa nakasulat
- Luwas sa mga kaso nga *libel*

Bago pa man magsulat, ang magsusulat kinahanglan naa sa panghuna-huna ang:

- Gi-target nga mamiminaw o mubasa
- Mensahe para nila
- Ang punto nga gusto ipaabot
- Mga ebidensya nga gusto ipahigayon
- Pahinumdom nga ibilin para sa mamiminaw o mubasa
- Ang porma nga maayo para mahatag ang balita o istorya:
 - ⇒ Sulat – nagahangyo og impormasyon o lihoc para sa tawo o institusyon
 - ⇒ Press Release o Statement – usa ka dokumento nga gatahag og paklaro kung unsa ang gisuportahan sa tawo/grupo o institusyon bahin sa usa ka isyu o panghitabo
 - ⇒ Report – mga nakalista nga panghitabo
 - ⇒ Position Paper – usa ka dokumento nga gasaysay sa istorya nga ga-awhag og pagtuo og paglihok batok sa isyu

Kung gasulat, kinahanglan nga organisado ang panghuna-huna. Ania ang mga lakang para ma-organisa ang imong panghuna-huna:

- Isulat o ilita ang mga impormasyon nga gusto nimo ipresenta
- Himuon og outline o lista para masubay ang gusto
- Pun-an og detalye ang kulang arun kini makahatag og han-ay og kompleto nga istorya

Sa pagsulat, ang sumusunod nga mga parte sa usa ka artikulo, mao ang:

- Pagsugod: muhimo og “hook” – linya nga mukuha sa atensyon sa mga mubasa
- Lawas: ihan-ay ang tumong nga klaro og makapakombinser og maglakip og ebidensya nga musuporta sa istorya
- Katapusan: I-tigom ang tanan nga puntos sa imong istorya og magbilin og impresyon nga haom sa mga mubasa arun sila makahuna-huna sa tumong sa imong artikulo

Ang una nimo gibuhad nga artikulo dili pa ang katapusan. Ang usa ka epektibo nga artikulo mao ang muagi sa daghan pa nga pag-utro o pagusab-usab niini.

Pabutang sa artikulo ngadto sa social media (Facebook, Twitter og uban pa)

Ang paggamit sa mga moderno nga teknolohiya parte na sa atong adlaw-adlaw nga kalihokan.

Labaw na diri sa Pilipinas, kung asa kita ang gitawag nga “social media capital of the world” o sentro sa paggamit og Facebook o uban pa nga mga aplikasyon sama sa twitter, youtube, Instagram kumpara sa ubang nasod sa kalibutan.

Gipaunsa sa “social media” nga mahimong sikat sa kadaghanan mao ang paghatag sa higayon nga maka-komento og pagpartisipar sa mga hisgutanan, kalihokan nga tanan tawo adunay oportunidad. Maski pa ordinaryo nga tawo maka-konekta sa mga artista, pulitiko og uban pa nga personalidad nga maski layo magka-istoryahanay. Bisan kinsa pwede musikat pinaagi sa social media basta naay kwarta og uban rekorso.

Sa katibuk-an, ang mekanismo sa pagsulat o paghimo og maayo nga istorya o artikulo nga ibutang sa social media susama sa paghimo sa mga artikulo nga ibutang sa mga newspaper o peryodiko, pero sa social media kini lamang mubo o direkta. Busa sa gusto mupadayag og mensahe pinaagi sa social media kinahanglan nga madakop ang interes sa mga mubasa og mas maayo nga mubo og adunay interes nga ihatag para kini padayon nga basahon.

Ang usa ka kusog mupasikat sa social media mao ang paggamit og gitawag nga “hashtag” o ang simbolo “#”. Sa social media dali ka makakuha og komento o feedback gikan sa gagamit niini.

Ang paghatag og oportunidad sa pag-apil giuban sa mga gagamit sa social media, mao usa ka aspeto nga mahatag sa social media. Tungod niini, pagpaabot nga ang ikaw makadawat sa balos sa imong mensahe kung diin ipamatuod o dili ipamatuod ang imong mensahe.

Kung ikaw gagamit sa social media, importante nga imong likayan ang:

- Paghatag sa mga pribado nga impormasyon nga makaresulta sa daotan;
- Paghatag og mga impormasyon nga walay kamatuuran o sayop nga impormasyon.

Ang tanan impormasyon nga ibutang sa social media ginatago busa kinahanglan nga mabinantayon sa mga impormasyon nga ibutang diri.

Sa katapusan, ang social media adunay higayon nga idirekta ka sa kung unsa to imong gusto nga opinyon o butang. Gina-ila niini ang tanan nga imong kalihokan og mga gusto.

Huna-hunaon nga ang social media gahatag lamang sa unsa ang hulagway sa kalibutan o katilingban pero dili kini haom sa tinuod o realidad. □

Kini nga materyales sa pagtuon gihimo ni Fr. Francis Lucas para sa proyekto nga “Recognizing the Indigenous Communities behind the Conservation of Nature: A Project Pursuing the Full and Effective Participation of Indigenous Communities in the Implementation of the Expanded National Integrated Protected Areas System.” (Pag-ila sa lumadnong komunidad nga nagpanalipod sa pagreserbar sa kinaiyan: Proyekto nga ga-awhag sa epektibo nga pag-apil sa lumadnong komunidad sa pag-implementar sa E-NIPAS.) Kini nga proyekto gi-ubanan sa ANGOC, Bukluran og PAFID, ug gisuportahan sa Sudden Opportunity Grant Facility of VOICE, usa ka inisyatibo sa Netherlands Ministry of Foreign Affairs gibuhat uban sa OXFAM Novib og Hivos.

Ang mga gipahigayon nga panghuna-huna o komento sa maong material wala galakip sa panghuna-huna o komento gikan sa VOICE, Netherlands Ministry of Foreign Affairs, OXFAM Novib og Hivos.

Citation

Lucas, F. (2020). *Pag-atubang sa Media*. ANGOC, BUKLURAN, PAFID, and VOICE. [Learning material prepared for the project, Strengthening the Role of Indigenous Peoples and Their Communities in Nature Conservation].

The Asian NGO Coalition for Agrarian Reform and Rural Development (ANGOC) a regional association of national and regional networks of civil society organizations (CSOs) in Asia actively engaged in promoting food sovereignty, land rights and agrarian reform, sustainable agriculture, participatory governance, and rural development. ANGOC member networks and partners work in 10 Asian countries together with some 3,000 CSOs and community-based organizations (CBOs). ANGOC actively engages in joint field programs and policy discussions with national governments, intergovernmental organizations (IGOs), and international financial institutions (IFIs).

33 Mapagsanguni Street, Sikatuna Village, Diliman
Quezon City, 1101, Philippines
Tel: +63-2 8351 0581 | Fax: +63-2 8351 0011
Email: angoc@angoc.org | Website: www.angoc.org

The formation of Bukluran Para sa Pangangalaga ng Kalikasan ng Pilipinas (BUKLURAN, Inc.) or the Philippine Indigenous Peoples Community Conserved Territories and Areas Consortium (Philippine ICCA Consortium) is a nationwide network of community membership-based indigenous people's organizations (IPOs) of all ethnographic types. It is premised on bringing together indigenous peoples who assert and utilize traditional governance to protect community-conserved areas. Common to its members is the shared view that indigenous peoples' survival depends on the protection of valuable knowledge systems and the ancestral lands on which we thrive and persist. Our community-conserved areas can become the ultimate driving force in the conservation of biodiversity when our rights to our land and resources are respected and recognized.

Our main purpose is to carry out and realize the full recognition and respect for the rights, governance and self-management of our ancestral lands.

c/o PAFID: 71 Malakas Street, Diliman, Quezon City, Philippines
Tel: +63-2 89274580 | Fax: +63-2 84355406

Philippine Association for Intercultural Development, Inc. (PAFID) is a social development organization which has been assisting Philippine indigenous communities to secure or recover traditional lands and waters since 1967. It forms institutional partnerships with indigenous communities to secure legal ownership over ancestral domains and to shape government policy over indigenous peoples' issues. PAFID works exclusively with the indigenous peoples' sector, specifically upon written or signed requests for assistance from indigenous communities or their representatives. PAFID envisions indigenous communities as responsible stewards of their resources.

71 Malakas Street, Diliman, Quezon City, Philippines
Tel: +63-2 89274580 | Fax: +63-2 84355406
Email: pafid@skybroadband.com.ph | Website: www.pafid.org.ph